

La expresión corporal en el desarrollo del área de Educación Física. Manifestaciones expresivas asociadas al movimiento corporal. Intervención educativa.

1. L'expressió corporal.
 - 1.1 Concepte.
 - 1.1.1 Definició.
 - 1.1.2 Aspectes.
 - 1.1.3 Expressió és comunicació.
 - 1.2 Funcions del moviment, i expressió.
 - 1.3 Recerca de l'harmonia.
2. Manifestacions expressives associades al moviment corporal.
 - 2.1 El llenguatge corporal i el gest.
 - 2.1.1 Del llenguatge corporal a l'expressió corporal.
 - 2.1.2 Gest.
 - 2.2 L'espai i el temps. Elements qualitius del moviment.
3. Intervenció educativa.
 - 3.1 Expressió corporal.
 - 3.2 Ritme i moviment.
 - 3.2.1 Música, coordinació i creixement personal.
 - 3.2.2 Educar el despertar auditiu i el ritme. Activitats.
 - 3.3 Dansa.
 - 3.4 Mim.
 - 3.5 Expressió dramàtica.
 - 3.5.1 El concepte modern: joc dramàtic vs. teatre tradicional.
4. Referències a l'expressió corporal dins la LOGSE.

1. L'expressió corporal.

1.1 Concepte.

1.1.1 Què és l'expressió corporal?

—Expressar-nos és descobrir que tenim quelcom a dir, i dir-ho amb el llenguatge que ens sembli més significatiu, ja sigui gest, paraula, dibuix, color o dansa¹. L'educació ha de proporcionar el nen els mitjans per al descobriment i el coneixement, i amb ells el poder de comunicació. Expressió corporal (EC) és manifestar amb el gest i el moviment una idea, un sentiment, una sensació o una forma de la natura.

—Es parla molt d'EC². Es parla molt d'aquest bloc de continguts que a molts especialistes porta de cap. L'expressió són balls? L'expressió és fer representacions? Una de les mil definicions possibles de l'EC és: "Tècnica, disciplina o matèria que desenvolupa la capacitat d'entendre el propi cos i d'interpretar amb ell, per poder relacionar-se amb els altres". És un **llenguatge**

del cos. Així, doncs, l'EC no té sentit si no serveix per entendre's millor i comunicar-se amb els altres.

—Expressar-se requereix d'una **tècnica**, sovint difícil, i d'uns continguts que es poden aprendre i avaluar. Expressar-se dóna riquesa motriu, i és per això que cal incorporar l'EC immediatament a les programacions anuals de l'educació física.

—Algunes condicions indispensables per poder fer una bona Expressió corporal són: (a) Desenvolupar de forma prèvia, en els nostres alumnes, la capacitat **d'observació**. Si som capaços d'observar els altres, els podrem entendre en la seva expressió i hi haurà comunicació. (b) Treballar en els nostres alumnes una bona **imatge corporal**, (representació mental del propi cos) i un bon **esquema corporal** (ídem, en relació a l'espai que ocupa).

—Moltes vegades fent expressió ens solaparem amb el grup temàtic *control i consciència corporal*, especialment en els apartats de treball de la percepció espacial i temporal. Cal un bon domini de l'espai i del temps per expressar-se millor.

1.1.2 Què no és l'expressió corporal?

—L'EC no és un calaix de sastre, on tot s'hi val.

—L'EC s'ha de poder planificar i per tant **avaluar**. Té una tècnica que es pot practicar, i encara que durant l'expressió es puguin utilitzar els sentiments, hi ha elements palpables suficients per a poder progressar. D'això se'n deriva que les nostres sessions no han de convertir-se en deixar fer qualsevol cosa als alumnes, de forma totalment lliure, sense mètode o possible avaluació, dient que no hi ha res definit i ja està.

—L'EC no és fer el que es vulgui. La gent t'ha d'entendre. Cal seguir un **codi**, si no, no és expressió.

1.1.3 Aspectes.

—L'ésser humà és sempre expressió: el seu gest, la seva veu, la mirada, el somriure... inclús el silenci i la immobilitat tradueixen algun dels múltiples continguts del seu món interior.

—Per que una situació sigui viscuda és necessari que sigui pensada, acceptada i sentida. És necessari que l'acció sigui la realització d'una intenció. Un acte és intencional quan està motivat, de manera que és necessari que la situació proposada correspongui a la vegada a les necessitats i interessos del nen.

—L'EC té una doble intenció: per una banda, millorar la **competència motriu** (és més competent no tan sols el que és més àgil o més fort, sinó també aquell que té un moviment més creatiu o expressiu). Per altra banda, enriquir la seva capacitat de **valoració estètica** del moviment: s'assenten les bases per que l'alumne pugui comprendre i fins i tot produir formes culturals basades en el moviment, com teatre, dansa o gimnàstica rítmica.

¹ AYMERICH, C.; AYMERICH, M. (1981): *Para un lenguaje expresivo del niño*. Nova Terra: Barcelona.

² VINALLONGA, C. (2001): *Propostes didàctiques d'educació física per a l'educació primària*. CRP Vallès Oriental I.

—Les capacitats d'expressió estan determinades per les aptituds, els gustos i a **personalitat** dels alumnes, així com per les motivacions o **estímul**s d'aprenentatge que reben del medi.

—Augmentar les capacitats, multiplicant les **ocasions d'expressió creadora**, és influir favorablement en la **formació de la personalitat**.

—El descobriment del cos com a instrument d'expressió i creació lliure afavoreix l'assumpció de la pròpia personalitat.

—L'EC queda sustentada per dos pilars bàsics: (a) **tècnica**: el coneixement de les possibilitats corporals i (b) **espontaneïtat**³.

—L'EC és (a) **necessària**. No es tracta de substituir la paraula, sinó d'entendre que hi ha estats d'ànim i sensacions que s'expressen més fàcilment amb un simple gest. L'expressió és regeix pel principi d'economia. (b) És **centrífuga**: va de dins a fora. No es tracta tant d'imitar uns moviments com d'expressar un estat anímic. (c) És **global**. Afecta a tot el cos⁴.

1.1.4 Expressió és comunicació.

—El major pes específic de la comunicació oral i escrita en el procés d'escolarització provoca que es vagin abandonant altres formes d'expressió i comunicació, i entre elles el cos i el moviment.

—La comunicació i l'expressió no verbal han de tenir un tractament curricular **integrat i globalitzat**.

—L'expressió és sempre comunicació, i per tant podem fer referència als nivells socials de l'expressió: l'expressió en el nen i l'adolescent és el millor mitjà d'**integració social** a qualsevol nivell de la dinàmica del seu grup escolar, familiar i social.

1.2 Funcions del moviment, i expressió.

—El cos, i amb ell el moviment, exercita una sèrie de funcions que són per si mateixes mitjans d'expressió: (a) Funció d'**organització de les percepcions**. A partir del moviment, l'individu s'orienta i pren referències, al mateix temps que pren consciència del seu propi cos. (b) Funció de **relaxació**. L'individu es relaciona a partir d'activitats físiques, el joc i l'esport. (c) Funció **estètica** i comunicativa. El moviment com a forma de comunicació i que a la vegada permet valorar manifestacions artístiques i culturals basades en l'expressió. (d) Funció **catàrtica**. L'individu allibera tensions i restableix el seu equilibri psíquic. (e) Funció **de coneixement**. El moviment és un dels instruments cognitius fonamentals de l'individu, tant per a conèixer-se a si mateix com per explorar i estructurar el seu entorn immediat.

1.3 Recerca de l'harmonia.

—La vida actual pertorba, provoca un **desordre psicosomàtic**. Els nostres alumnes necessiten relaxar-se, aprendre a tornar sobre si mateixos. L'exercici es converteix en expressió de la recerca d'una harmonia total.

—L'EC és urgent en el context actual de la civilització, per fer front al nerviosisme, a l'agressivitat i al cansament.

2. Manifestacions expressives associades al moviment corporal.

2.1 El llenguatge corporal i el gest.

2.1.1 Del llenguatge corporal a l'expressió corporal.

—La llibertat d'expressió en el cos està en íntima relació amb la millor alliberació de la persona.

—Un cos amb vida és un cos en moviment. Cada cos té una manera d'estar, de moure's, i el gest defineix la persona.

—A través del gest l'ésser humà tradueix les seves emocions. El gest transcendeix les limitacions de la llengua. El gest expressiu és el **llenguatge universal** de l'ésser humà.

—L'EF implica expressió, i no només pel que fa a l'educació intencionada del gest i del moviment, sinó senzillament pel fet de desenvolupar-se en un marc social.

—Quan el subjecte ha adquirit un nivell suficient d'aportacions expressives, el seu llenguatge corporal podrà abordar les activitats i continguts de l'expressió corporal: mim, dansa, teatre, etc, formes d'expressió corporal "superiors", on coincideixen el ple domini corporal amb la **qualitat** del moviment expressiu.

2.1.2 Gest.

—El gest és un moviment expressiu del cos d'intensitat variable. És un **moviment significatiu**, quelcom intencional i carregat de **sentit**, que proporciona al nostre interlocutor una considerable quantitat de dades.

—Tipus de gestos: 1. **Automàtics**. Amb el desenvolupament, aquests van perdent importància. 2. **Emocionals**. 3. **Projectius**. Apareixen cap als sis anys. Són gestos d'intervenció: de súplica, de consol. 4. **Abstractes**. Representen en l'espai el que succeeix en l'interior de la ment.

2.2 L'espai i el temps. Elements qualitius del moviment.

—La noció de velocitat és una noció complexa que associa a la vegada les referències espai-temporals amb les de tipus numèric⁵.

—La velocitat és un concepte aglutinador útil per al descobriment espontani i per a l'associació la dissociació perceptives. Activitats proposades al respecte:

(a) La velocitat es percep per la **vista**, l'**oïda** i el **moviment** corporal: els nens caminen o corren per la sala, ràpid, lent; els nens descobreixen i executen: boten la pilota al terra, piquen de mans, copegen amb els peus, etc.

(b) Velocitat percebuda purament per l'**oïda**. Reassociar la motricitat: picar de mans al ritme del disc...

(c) Velocitat motriu percebuda únicament a **nivell corporal**. ¿Podeu fer quelcom ràpid i lent sense fer cap

³ MORENO, J.L. (1966): *Psicoterapia de grupo y psicodrama*. Fondo de cultura económica: México.

⁴ DOBBELEARE, G. (1965): *Pedagogía de la expresión*. Nova Terra: Barcelona.

⁵ LAPIERRE, A. y AUCOUTURIER, B. (1977): *Educación vivenciada. Los contrastes y el descubrimiento de las nociones fundamentales*. Científico-médica: Barcelona.

soroll?: gest de braç, gest de cama, gest global (asseure's, aixecar-se...)

—Els elements del moviment. Segons l'espai recorregut el moviment pot ser **directe** (p.e. copejar o lliscar) o **corb** (p.e. gronxar-xe o tòrcer). Segons el temps: **ràpid** o **lent**. Segons la intensitat: **fort** o **suau**. Un mateix moviment té diferents trets: copejar és un moviment directe, ràpid i fort.

3. Intervenció educativa.

3.1 Expressió corporal.

—L'EC es converteix en una disciplina d'un mateix dirigida cap els altres, perquè és absolutament **social**. Consisteix en expressar amb tot l'ésser el sentiment del moment, la idea, el desig.

(a) L'alumne expressa a l'ésser humà. Un ésser capaç d'emocions i sentiments (por, fred, plaer, amor, odi). Un ésser psicològic (dubtes, soledat...).

(b) L'alumne s'identifica amb els éssers de l'univers. És una roca, un ésser viu (animal, planta), és un fenomen natural (ona, vent), és un procés natural (la germinació, la mort)...

—El **tractament** que podem donar a cadascun d'aquests temes pot ser: abstracte o real, subjectiu o objectiu, líric o prosaïc, còmic o dramàtic. Els podem tractar a través de la dansa, el mim o el teatre.

3.2 Ritme i moviment.

3.2.1 Música, coordinació i creixement personal.

—Desplaçar-se d'acord amb la música. El desplaçament pot fer-se en agrupacions de diferent mena, evolucionant per l'espai i en el temps.

—Es necessita d'una **coordinació** motora a nivell personal, de la coordinació amb una altra persona, amb altres i amb un objecte.

—La pràctica de jocs i activitats basades en **cançons**, danses i instruments, possibilitaran al nen per a: (a) Utilitzar la seva pròpia veu, ritme i moviment. (b) Descobrir el seu passat i transmetre el seu present. (c) Convivre i compartir. (d) Donar respostes personals i creatives. (e) Dominar i controlar la seva capacitat motora.

—Moviment i música es troben íntimament vinculats. Neixen simultàniament de la mateixa necessitat d'expressió.

3.2.2 Educar el despertar auditiu i el ritme. Activitats.

—Es tracta d'educar el despertar auditiu. Quan es descobreixen els **accents tòpics** poden efectuar-se les trajectòries del cos en l'espai, segons el temps i el caràcter plàstic de la melodia.

—Exercicis en els quals haurem d'incidir per al desenvolupament de ritme i moviment: (a) Sentit del ritme. Els alumnes aprenen a crear un ritme, a assumir-lo per complet, copejant sobre instruments de percussió i fent-lo coincidir amb els seus desplaçaments en l'espai. (b) Comunicació rítmica. Un alumne actua com a director d'orquestra, improvisant, i el grup el segueix. (c) Descobriments de climes sonors. Fer percebre com corresponen a estats d'ànim.

3.3 Dansa.

—La dansa és la coordinació estètica de moviments corporals.

—Els seus **valors** són els següents: (a) Contribueix a la formació física bàsica. (b) És un factor d'educació de moviment, musical, rítmica i estètica. (c) Permet exercitar la força dinàmica, la velocitat, les coordinacions, la resistència, la destresa, el ritme, els desplaçaments, salts, girs, moviments conduïts. (d) Té valor creatiu, donat que permet descobrir noves formes rítmiques. (e) Té valor expressiu. (f) Té valor socialitzant.

—Al principi no és convenient ensenyar danses, sinó ensenyar a "ballar". S'ensenyarà primerament a **viure la música**, gaudir del ritme, conquerir l'espai, evolucionar amb un grup, enllaçar figures.

—Proposta metodològica. (a) Formació bàsica: ballar lliurement seguint un ritme sense coreografia fixa; ballar creant figures; educació del moviment expressiu. (b) Formació específica i aplicació: balls regionals, dansa creativa, suggeriments de muntatges coreogràfics.

3.4 Mim.

—Marceau⁶ diu: "l'art del mim consisteix en saber crear allò invisible a través d'allò visible, i a l'inrevés".

—El món simbòlic i el món concret del cos conflueixen en aquesta activitat. El mim inclou (a) l'**observació** del món circumdant, del qual s'extreuen les dades, (b) l'elaboració d'una **estructura dramàtica**, a partir de les dades seleccionades i després de l'elaboració d'un codi visual que resumeix els trets més significatius, (c) la definició d'espais i objectes, la creació d'un **univers gestual**, (d) una **història** amb un **ritme**, amb unes personalitats destacades, unes sensacions i uns detalls.

—És la forma més primària de joc que desenvolupen els grups de nens, i ja existia com a gènere teatral a l'antiga Grècia.

—El mim comporta la possibilitat de reunir, en una sola activitat, aspectes psicomotrius i dramàtics.

3.5 Expressió dramàtica.

—El teatre és acció, **moviment**, sentiments i **joc**.

—La natura del teatre està determinada per les **persones en acció**; això el diferencia dels altres gèneres literaris⁷.

—L'expressió dramàtica és una pedagogia de l'acció. Considera a la persona a la vegada com a subjecte i objecte del seu desenvolupament. En primer lloc, l'alumne s'aprèn a si mateix, i en segon lloc, l'alumne fa amb els altres l'aprenentatge de la vida.

—L'expressió dramàtica es presenta dins l'EF com a... (a) Activitat **creativa** i expressió de l'originalitat de l'individu. (b) Dinàmica de **grup**. (c) Activitat **didàctica**. Afavoreix el desenvolupament de les diferents formes de comunicació: gest, llenguatge, pintura, guinyol, música...

3.5.1 El concepte modern: joc dramàtic vs. teatre tradicional.

⁶ Marcel Marceau (1923-), mimo francès nascut a Estrasburg, a qui se li atribueix el mèrit de haver resucitat, casi individualment, el antic arte de la pantomima.

⁷ MANTOVANI, A. (1981): *El teatro, un juego más*. Nuestra Cultura: Madrid.

—Els dos tipus de metodologies es corresponen amb dos formes d'entendre el teatre. (a) Una metodologia tradicional, en la qual es tracta de realitzar una còpia mecànica del **teatre d'adults**, o bé realitzar de forma aïllada una sèrie d'exercicis d'expressió corporal d'adults, amb els nens, sense tenir en consideració que ells volen crear el seu propi joc dramàtic. (b) **Una metodologia activa**, que correspon a la manera moderna d'entendre l'educació i l'expressió dramàtica. Es tracta de canalitzar les activitats a través de l'expressió dramàtica o el joc dramàtic, amb l'auxili d'un conjunt de jocs d'expressió corporal, musical i plàstica.

—Aquesta metodologia és activa, lúdica, vital i integral.

Teatre tradicional	Joc dramàtic
Preten una representació.	Busca l'expressió de l'alumne.
Interessa el resultat final, l'espectacle.	Interessa el procés o la realització del projecte que ha motivat al grup.
La situació està plantejada per l'autor de l'obra o pel professor.	Recrea les situacions imaginades pels propis nens.
El text és après de memòria pels actors, i aquests són dirigits pel professor (director de l'obra).	El text, les accions són improvisades, tot i que ha de respectar-se el tema o argument del projecte oral.
El professor planteja el desenvolupament de l'obra.	El professor estimula l'avanç de l'obra.
Els actors són nens que representen i que són col·locats en una situació adulta de treball.	Els actors són nens que juguen a ser i que estan en una situació de treball-joc infantil.
Els actors representen amb la intenció d'agradar a un públic passiu.	Els nens accionen per les seves ganes de jugar i comunicar-se amb els seus companys i eventuals espectadors.

EINES, J. y MANTOVANI, A. (1980): Teoría del juego dramático. INCIE-MEC: Madrid.

4. Proposta didàctica⁸.

4.1 Continguts a treballar.

—Caldrà treballar per ordre de dificultat, i segons el nivell del grup que ens trobem, els següents apartats:

(a) **Treballs previs**. Repàs de les vivències d'imatge corporal i esquema corporal. Repàs de les vivències de percepció de l'espai ("mesura"): nivells, direcció, amplitud... Repàs de les vivències de percepció temporal (ritmes, cadències, intensitat, velocitat, duració, continuïtat).

(b) **El cos estàtic**: possibilitats expressives. Parts: possibilitats expressives / missatges amb una part del cos (per exemple, picar l'ullet). Actituds: possibilitats expressives—missatges amb tot el cos (per exemple, dret, braços creuats). Dibuix amb el cos a l'espai (joc de fer lletres amb el cos. Fer figures).

(c) **Percepció espacial**: "comunicació". Personal (que ocupa el nostre cos). Parcial (espai immediat del cos).

Total (el que abarca el desplaçament). Social (el que et fa relacionar amb la gent).

(d) **Percepció temporal**. Iniciació a les danses. Danses codificades: populars, lliures, contemporània, aeròbic, gim-jazz, balls de saló, clàssica, ...

(e) **Imaginació i improvisació**. (Imitacions, sentiments, reaccions, ...)

(f) **Tècniques** d'expressió corporal. Dramatitzacions: improvisació, teatre, titelles, maquillatge, gegants, capgrossos, clown, mim, xanques, malabars, castellers, ...

4.2 Metodologia.

—Les activitats d'EC han de presentar-se de forma diferent. Cal un alt grau de motivació per part del mestre per tal de donar-li la importància, seriositat i alhora "màgia" que necessiten.

—És important poder trencar la rigidesa aparent de l'ensenyament, oferint activitats i formes jugades que provoquin distensió i autoconfiança.

—Hem de potenciar el màxim cúmul possible d'experiències. I això només és possible amb organitzacions de la sessió que permetin la pràctica continuada i durant el màxim temps possible. Les explicacions seran curtes i les esperes inexistents.

—Amb els alumnes i de forma especial al cicle superior, cal un treball de reflexió constant per elaborar una integració dels aprenentatges i les tècniques treballades i per reconduir les activitats i els objectius que persegueixen. Això es pot fer al final de les activitats o de les sessions.

—També es pot fer una crítica constructiva i coavaluació amb les representacions i coreografies dels altres a partir de cicle mitjà.

—Cal presentar els continguts i activitats amb seguretat i claredat i permetre's més flexibilitat en els resultats. És més important fer poc però bo i ric, que no fer moltes coses sense cap profunditat.

—També proposem mantenir molta atenció a la demanda dels alumnes. La motivació pot venir atenent les seves peticions.

—Cal fer una incorporació progressiva dels elements tècnics. Ni tots de cop, ni tots al final.

—A cada cicle es poden treballar les tècniques segons el seu nivell i capacitat.

4.3 Activitats d'aprenentatge.

| *Vegeu la taula al final del tema.*

4.4 Proposta d'avaluació.

—Per a realitzar una avaluació inicial proposem petites activitats a la primera sessió com poden ser:

(a) **Cicle Inicial**. Representar petites accions al gran grup, individualment suggerides pel mestre. Asseguts en rotllana seguir un ritme suggerit picant de mans, individualment, o en petits grups. Representar davant els companys un animal durant almenys 15 segons.

(b) **Cicle Mitjà**. Representar davant els companys estats d'ànim diferents. Utilitzar un objecte i representar amb ell una acció. Seguir un ritme marcat amb una percussió pel mestre amb moviments corporals.

⁸ VIÑALLONGA (2001).

(c) **Cicle Superior.** Representar davant dels companys una acció quotidiana. Representar i interpretar gestos coneguts. Ballar una dansa senzilla coneguda.

—Amb aquestes tres activitats, podrem observar i anotar en un full de registre anecdòtic el nivell individual i col·lectiu del grup, en els tres aspectes importants que segons Blázquez⁹ cal avaluar: ritme, capacitat expressiva i capacitat creativa. Com a avaluació formativa utilitzarem llistes de control amb els següents ítems:

Ítems Cicle Inicial	SÍ	NO
—És capaç de representar un sentiment.		
—Utilitza les diferents parts del cos per expressar-se.		
—És capaç de seguir el ritme d'una música de forma lliure.		
—Participa activament en les activitats proposades.		

Ítems Cicle Mitjà	SÍ	NO
—És capaç d'expressar emocions i sentiments.		
—És capaç de seguir el ritme marcat.		
—És capaç de representar personatges o objectes.		
—És capaç de participar en una dansa.		
—Participa activament en les activitats.		

Ítems Cicle Superior	SÍ	NO
—Participa activament en les activitats.		
—Té capacitat de treballar en grup.		
—Es fa entendre quan imita o representa.		
—És capaç d'expressar emocions i sentiments.		
—Utilitza els moviments amplis.		
—Utilitza correctament les tècniques treballades.		
—És capaç de participar en una dansa.		

—També es poden establir uns ítems per a valorar les representacions o coreografies realitzades en grup.

Ítems	SÍ	NO
Les representacions tenen un començament i un final clar i definit.		
Utilitzen correctament l'espai.		
Segueixen les pautes proposades.		
El to de veu és adequat.		
Tenen en compte el no donar l'esquena al públic.		

—Per poder valorar i fer una avaluació sumativa o final procurarem interpretar tota la informació recollida durant la unitat didàctica i veure fins a quin punt s'han assolit els objectius previstos tant a nivell individual com de grup classe.

—A més caldrà veure, sobretot a cicle superior, quin nivell de domini de les diferents tècniques treballades s'ha assolit. Per això es pot preparar per a tot el grup o en petits grups, balls, coreografies o representacions de teatre, de mim, de clown, etc.

C I C L E I N I C I A L	
Procediments	Fets, Conceptes i Sistemes Conceptuals
—Manifestació de l'afectivitat. —Experimentació de la pròpia creativitat motriu. —Expressió d'emocions, estats d'ànim mitjançant l'actitud corporal.	—Capacitats expressives pròpies i de les altres persones.
C I C L E M I T J À	
—Manifestació de la pròpia afectivitat. —Expressió corporal de sentiments i idees. —Ús de la pròpia creativitat motriu.	—Elements bàsics de comunicació corporal.
C I C L E S U P E R I O R	
—Elecció de nous moviments a partir d'estímul plàstics, musicals. —Representació de situacions i personatges mitjançant la dramatització i el mim. —Expressió de ritmes.	—Elements de comunicació corporal.

Currículum de primària. Departament d'Ensenyament (1992)

5. Referències a l'expressió corporal dins la LOGSE.

—L'annex d'educació física del RD 95/1992 de 28 d'abril, pel qual s'estableix l'ordenació curricular de

⁹ BLÁZQUEZ, D. (1990): Evaluar en Educación Física. Inde: Barcelona.

l'educació primària¹⁰, estableix 10 objectius generals, el 5è dels quals diu literalment: *“Identificar i utilitzar formes de comunicació expressives corporals, tot desenvolupant el sentit estètic i creatiu”*. Aquest mateix document estableix 5 blocs de continguts, sent la denominació d'un d'ells “Expressió corporal i dramatització”.

—Dels 32 objectius terminals, quatre fan referència explícita a l'expressió corporal:

10. Executar moviments sincronitzant-los amb estructures rítmiques.
13. Executar els moviments propis de les danses realitzades.
25. Expressar corporalment emocions, sentiments i idees. Interpretar els gestos d'altri.
26. Representar un personatge i interpretar un argument utilitzant tècniques de dramatització o mim.

—El currículum de primària publicat pel Departament especificava amb més detall els continguts d'aquest bloc:

BIBLIOGRAFIA

- ANTON, M. i altres (1988): Soca-tira, Psicomotricitat, dinàmica i dansa a l'escola. Ed. Graó. Barcelona.
- ARTEAGA, M. i altres (1997): Desarrollo de la expresividad corporal. Ed. Inde. Barcelona.
- CONDE, J.L. i altres (1998): Las canciones motrices. I-II. Ed. Inde. Barcelona.
- GARCIA, H. (1997): La danza en la escuela. Ed. Inde. Barcelona.
- GARCIA, L.; MOTOS, T. (1990): Expresión corporal. Ed. Alhambra. Madrid.
- MATEU, M. i altres (1995): 1000 ejercicios y juegos aplicados a las actividades de expresión corporal. Ed. Paidotribo. Barcelona.
- PUJOL, M.A. (1998): La danza catalana a l'ensenyament primari. Ed. Mèdol. Barcelona 1998 ■

¹⁰ DOGC, núm. 1593, del 13 de maig de 1992.

Expressió corporal

ACTIVITATS D'APRENENTATGE

CICLE INICIAL	CICLE MITJÀ	CICLE SUPERIOR
—Representar com camina: un elefant, un ocell, un conill, una granota, un gegant, un home cansat, un vell, una serp, un coix, una senyora embarassada, un nen rondinant agafat de la mà de la seva mare, un home carregat, ... —Triar un sentiment extrem i representar-lo amb la cara (davant un mirall): alegria, dolor, tristesa, sorpresa, fàstic, por... —Tot seguint el ritme marcat per una música africana: només amb els peus, després amb les cames, malucs, panxa, braços, i finalment el cap i la resta del cos. —Els nens són titelles que es desperten quan sona la música: s'aixequen i comencen a ballar. Quan la música para, els titelles o joguines cauen lentament al terra. —Joc: "L'objecte invisible". Els nens juguen amb una pilota invisible. Variants: amb una corda invisible (estirada de corda, saltar a corda...), seure a terra i jugar amb la pilota invisible, jugar amb raquetes invisibles, ... —"El safari fotogràfic". Tots es mouen pel gimnàs representant diferents animals de la selva. El mestre té una càmera de fotos. Quan fotografia un animal aquest es queda immobilitat. —Dramatitzar accions de la vida diària. Quan s'aixequen i van a l'escola. Quan és el seu aniversari i els porten regals. El final del dia, ... —Lliure exploració amb un mocador i després representar accions, personatges, ... Per exemple: una vella, saludar amb el mocador, torero, atracador, cirurgia, ... —Jocs: "Seguir rei", "El mirall". —Representar un conte o història. —Donar una pica o una anella a cada nen i a veure quin objecte-acció representen: canya de pescar, pistola, espasa, periscopi, ... —Ball lliure amb diferents tipus de música: africana, festa major, ... —Representar números i lletres estirats a terra en petits grups. —Joc d'endevinar què representa el company. —Marxar com els soldats.	—Amb dues músiques diferenciades, una molt alegre i una altra molt trista es demostra amb el cos el que inspira la música. —Tots caminen lliurement, el mestre diu el nom d'un nen que haurà d'adoptar uns gestos o moviments i els altres hauran de seguir-lo. —Treball amb imatges per representar diferents emocions, situacions, ... —Expressar amb la cara i les mans, expressions de la vida quotidiana. —El mestre diu diferents frases i el nen representa la que més li agrada. —Utilitzar un objecte (pica, aro, ...) per representar una acció. Els altres han d'endevinar-ho. —Representar com caminen diferents animals o persones. —Crear una coreografia seguint la música i amb un petit material: cinta, corda, pilota, ... —Imitar esports, oficis, etc., de forma individual o col·lectiva. —Joc: "Seguir rei". —L'escultor per parelles. Un és l'escultor i l'altre el fang. —Un escriu a l'esquena de l'altre una lletra o un número o ... i l'altre endevina. —Joc del: "Mirall invers". —Representar entre els components d'un grup les peces d'una màquina: soroll, moviments, etc. —Jugar en grup amb una pilota invisible. —Posats en columnes. Un comença un missatge que l'altre seguirà i el passarà al del davant fins que tota la columna faci el mateix moviment. —Un comença la representació d'una història que l'altre continuarà. —Fer una cadena de moviments molt seguits que un comença i els altres segueixen. —Representar una obra curta de teatre (un conte conegut, per exemple, o un acudit). —Representar una cançó amb coreografia: per exemple, la macarena, ... —Representar una dansa popular. —Representacions amb mim. Dirigides o lliures. —Representar un robot (amb força tensió) i posteriorment una goma elàstica (amb força relaxació). —Representar diferents sentiments: alegria, tristor, enfuriment, ...	—Imitació dels objectes, personatges, animals, etc. representats a diferents dibuixos i fotos presentades als alumnes; de forma individual o en grups. —Representar possibilitats expressives de la cara (petit grup o parelles). Primer dirigides i després lliures. —Igual però gestos codificats: picar l'ullet, ... —Igual però inventant o improvisant gestos. —Representar coses abstractes en grup de forma estàtica o petits moviments, amb material o sense. Per exemple: amor, llibertat, ... —Representar objectes, edificis, moviment, ... Per exemple: camp de futbol, plaça de toros, ... —Saludar-se de diferents maneres i a diferents distàncies. —Caminar per l'espai ple de bancs. Al senyal seure-hi per parelles realitzant una acció connectats entre ells. —Joc: "Mirall invers". —Col·locats per parelles, un dels nens es manté "lligat" imaginàriament a una part del cos de l'altre (dit, nas, ...) i segueix els seus moviments mantenint la distància. —Joc d'endevinar les pel·lícules de forma competitiva en petits grups. Es poden representar objectes, accions... —Fer danses de diferents països. —Representar o inventar acudits, gags, aspectes de la vida quotidiana, ... —Seguir ritmes diferents de forma lliure: jazz, rock, vals, ... —Balls de bastons, conga, buggi-buggi, ... —Sessions d'aeròbic. —Representació en grups d'escenes: betlem, comprar el pa, esports, ... —Imitar a mestres o famosos. —Construir nans per parelles i representar alguna cosa. —Figures amb malabars de pilotes, mocadors, platets, ... —Castells i torres, utilitzant espatlles o començant a quatre potes. —Representació d'accions típiques de mim o clown: empènyer una paret, pujar escales, caure d'una cadira, xocar contra una paret, la bufetada del pallasso, ...